

INLEIDING

Ieder huisje heeft zijn kruisje

Love hurts, love scars

Love wounds and marks

Any heart

Not tough or strong enough

To take a lot of pain, take a lot of pain

Love is like a cloud

Holds a lot of rain

Love hurts.

Liefde kwetst, liefde maakt littekens

Liefde verwondt en laat sporen na

In elk hart

Dat niet hard of sterk genoeg is

Om veel pijn te verdragen

Liefde is als een wolk

Die veel regen vasthoudt

Liefde kwetst

I'm young, I know, but even so

I know a thing or two

I learned from you

I really learned a lot, really learned a lot

Love is like a flame

It burns you when it's hot

Ik ben jong, ik weet het, maar zelfs dan

Ik weet het een en ander

Ik leerde veel van jou

Ik heb echt veel geleerd van jou

Liefde is als een vlam

Zij verbrandt je wanneer het heet is

Some fools think of happiness

Blissfulness, togetherness

Some fools fool themselves, I guess

They're not foolin' me

Sommige dwazen denken aan geluk

Gezegend zijn, samen zijn

*Sommige dwazen bedriegen zichzelf,
vermoed ik*

Ze bedriegen mij niet

I know it isn't true.

Ik weet dat het niet waar is

(THE EVERLY BROTHERS)

Het lied 'Love Hurts' werd voor het eerst op plaat gezet door The Everly Brothers, maar de meest bekende versie werd gebracht door de Schotse rockgroep Nazareth. (Een tip: beluister ook de aangrijpende vertolking van Emmylou Harris en Gram Parsons). Het centrale en enige thema van dit lied is de desillusie in

de liefde. Zo ver willen we in dit boek niet gaan. Eerst en vooral omdat voor de meeste mensen de periode van wederzijdse verliefdheid een erg opwindende, uiterst boeiende episode in hun leven is. Maar verliefdheid blijft niet eeuwig duren; als het koppel samenblijft, evolueert men naar een relatie. En dat is ook niet mis. Dit kan lang, soms levenslang blijven duren. Ook gedurende de tweede levenshelft en op hoge leeftijd biedt een partnerrelatie, op voorwaarde dat ze min of meer harmonieus verloopt, tal van voordelen. In hoofdstuk 1 zullen deze positieve associaties uitvoerig aan bod komen. Maar helaas, niet elke langdurige relatie blijft even harmonieus. Vele obstakels kunnen het relationele geluk in de weg staan en (wederzijds) geweld is daarbij niet het geringste.

Wat in 'Love Hurts' ook aan bod komt, is dat sommigen al op jonge leeftijd, of wat ruimer geformuleerd wanneer de relatie nog pril is, worden geconfronteerd met uitgesproken conflicten en verschillende vormen van geweld (zoals die in hoofdstuk 2 worden beschreven). Een dergelijke conflictueuze realiteit kan leiden tot een scheiding, wat doorgaans een zeer stresserende aangelegenheid is maar wel het voordeel inhoudt dat in de meeste gevallen het geweld stopt en dat men op relationeel vlak een tweede (of derde) kans krijgt. Voor andere koppels zullen conflicten en geweld de relationele geschiedenis decennialang kleuren. Daarnaast zijn er ook paren bij wie de onderlinge wrijvingen beperkt blijven zolang het leven meezit, alles vlot verloopt en men zich jong en dynamisch voelt. Tijdens de tweede levenshelft komt voor de meeste mensen echter het thema 'verlies' meer en meer centraal te staan en daarmee omgaan vormt een nieuwe uitdaging met helaas ook een nieuwe bron van wederzijds ongenoegen, spanningen, wrevel en geweld.

Laten we verder de muzikale weg opgaan. Velen kennen wellicht het lied 'Le vent nous portera' van de Franse groep Noir Désir. Het is een mooi, ontroerend, romantisch, teder en optimistisch chanson, waarin onder andere 'de meanders in de glooiing van jouw heupen' worden geprezen. En de toekomst oogt rooskleurig: "Ik heb geen angst voor de weg." Maar helaas, enkele jaren na het verschijnen van dit lied wordt de zanger van de groep, Bertrand Cantat, veroordeeld voor de moord op zijn vriendin, de actrice Marie Trintignant. Op 23 oktober 2013 staat in de krant *Le Figaro* beschreven hoe het proces verlopen is. Cantat is zeer schuld bewust en vertelt dat hij een niet te herstellen fout heeft begaan. Hij wil zeker niet ontkennen wat er gebeurd is, maar vindt het weliswaar verschrikkelijk dat hij het symbool is geworden van geweld tegen vrouwen sinds hij in juli 2003 zijn vriendin tijdens een uit de hand gelopen discussie verschillende keren geslagen heeft tot ze eraan ten onder ging.

Geweld binnen partnerrelaties is inderdaad lang bekeken vanuit een ‘feministische’ insteek, waarbij ervan uitgegaan werd dat er bij partnergeweld in een heteroseksuele relatie bijna uitsluitend een mannelijke dader en een vrouwelijk slachtoffer was. In vroegere generaties speelt natuurlijk het onevenwicht mee dat is voortgebracht door een economische ongelijkheid die toen vaak bestond tussen partners. In de meeste huwelijken was de man immers de kostwinner en zorgde de vrouw voor het huishouden en de kinderen. Ze had geen eigen inkomen. Bij velen vormde dit overigens hoegenaamd geen probleem (“Ik ben thuis de baas, maar wat mijn vrouw zegt zal gebeuren”), maar in sommige koppels werd de financiële situatie wel een wapen bij het uitoefenen van macht en controle. Tegenwoordig zijn de rollen anders ingevuld, is dit verschil iets minder uitgesproken. Maar toch blijft het idee leven, is men nog steeds (bewust of eerder onbewust) geneigd om te denken vanuit een gepolariseerd kader bij confrontatie met geweld in een huwelijk. We weten echter dat er in vele gevallen wederzijds geweld wordt gepleegd; het is ondertussen duidelijk dat er geen uitgesproken machtsverhouding aanwezig hoeft te zijn. En dit is een belangrijk inzicht. Lang heeft de hulpverlening immers de mogelijkheid afgehouden om therapeutisch aan de slag te gaan met partners bij wie discussies escaleren tot gewelddadige conflicten, vanuit de vrees dat dit het geweld alleen maar zou doen toenemen. En dat klopt slechts in een beperkt aantal van de gevallen. Het is met andere woorden belangrijk dat koppels die een hulpvraag stellen daarin ook gehoord worden. En dat men werkt vanuit het niet-veroordelende idee dat het meeste geweld niet kwaadwillig gesteld wordt. We stellen vast dat, tot op vandaag, partners aarzelen om geweld bespreekbaar te maken.

Het is echter ontnuchterend te merken hoeveel leed er zich achter mooie gevels afspeelt. Soms heb je zelfs de indruk dat bij een aantal koppels, die in het openbaar hun best doen om iedereen duidelijk te maken hoe groot hun liefde en innige verbondenheid is, de strijd of het onevenwicht – in de duisternis van de intieme ruimte – wel zeer scherp optreedt. Wat op het werk tijdens de lunchpauze wordt verkondigd over partnerrelaties is meestal een mooi opgekuiste en verfraaide versie van de realiteit. Daarmee willen we zeker niet zeggen dat je tegenover je collega’s te koop moet lopen met wat er thuis gebeurt. Maar sommigen laten de kans om te zwijgen spijtig genoeg te vlug voorbijgaan.

Wij zijn verschijningen.

Wij zijn nooit wat de anderen denken wat we zijn.

(HUGO CLAUS)

Dit citaat zou men kunnen interpreteren als het misverstand in de perceptie tussen mensen. We bekijken ons op mekaar. Maar het zou evengoed kunnen gaan over de inspanningen die een individu zich getroost om zich aan anderen te presenteren op een manier waarop hij wil dat hij wordt gezien. En zo komen we natuurlijk weleens voor verrassingen te staan. De innemende man, altijd vriendelijk en respectvol tegenover zijn collega's, kan in stressvolle situaties, bijvoorbeeld wanneer hij wordt tegengesproken, plots scherp en vernietigend uit de hoek komen. Niets is wat het lijkt. Schijn bedriegt. En deze bedenkingen kunnen dus ook over koppels worden geformuleerd. Hoe wij onszelf presenteren aan de buitenwereld, zegt doorgaans zeer weinig over de ware aard of kwaliteit van de partnerrelatie. Hoewel alles (intimiderend) goed lijkt te verlopen bij bepaalde koppels, moet men beseffen dat dit wellicht deels een beeld is dat gepresenteerd wordt. Ieder huisje heeft zijn kruisje.

Misleiding is overigens geen unieke uitvinding van de mens. Het is een handig middel dat door verschillende wezens in het dierenrijk gebruikt wordt, en dat dus hoogst waarschijnlijk een belangrijke functie heeft. Zo is de Amerikaanse buidelrat bekend vanwege zijn 'ik-ben-al-enige-tijd-overleden'-pose; die neemt hij aan wanneer een groot roofdier langskomt. Hij ligt plots onbeweeglijk op zijn zij, met de blik op oneindig en de tong uitgestoken. Het vraagt een echte kenner om de correcte diagnose te stellen. Een succesvol verdedigingsmechanisme tegen gevaar dus. Iets dichter bij huis is er de kraai die het geluid van een wolf nadoet om zo rivalen weg te jagen. En denk ook aan de wilde eend die voor dood speelt wanneer de vos nadert. Dat lijkt op het eerste gezicht een onfortuinlijke strategie die de eend er net van verzekert dat ze opgegeten zal worden. De onervaren vos staakt echter zijn aanval wanneer een eend plots niet meer beweegt. Hij neemt haar mee naar zijn nest, als reserve voor later. Op dit moment slaagt de eend haar slag. Ze vlucht weg en is gered. Jammer genoeg zal de slimme vos wel leren van zijn ervaring. Hij doodt haar de volgende keer meteen. Je zou kunnen zeggen: voor dood spelen is een strategie die niet zonder risico's is...

Misleiden maakt deel uit van de ontwikkeling van sociale intelligentie. Dit type intelligentie heeft uiteenlopende gevolgen die alle bevorderlijk zijn voor

het overleven van de soort. Ze laat enerzijds toe dat er samenwerkingen ontstaan, maar evenzeer helpt deze eigenschap om anderen uit te buiten. En vaak hanteert men dit gedrag waar ‘macht’ in het spel is.

Vooraleer we de vinger vermanend opsteken en anderen terechtwijzen, is het goed eens in de spiegel te kijken, aan zelfonderzoek te doen. We reiken hiervoor een hulpmiddel aan, een enquête die kan worden ingevuld door iedereen die al gedurende enkele jaren een vaste partner heeft. En een tip vooraf: beantwoord deze vragen helemaal op jezelf, bespreek dit niet met vrienden en zeker niet met je partner. Blijf kritisch tegenover het antwoord dat het eerst in je hoofd opkomt... en met evenveel wantrouwen ga je om met het antwoord dat – na enige tijd van reflectie – het eerste corrigeert. We weten immers dat er ook bij anonieme enquêtes meer dan eens net naast de volle waarheid wordt gerapporteerd, zeker wanneer het thema van een dergelijk onderzoek een heikele aangelegenheid betreft, zoals de kwaliteit van de intieme relatie, seks, geld, macht.

Hier volgt de zelftest. Antwoord met ‘ja’ of ‘nee’, of geef een genuanceerd antwoord.

VRAGENLIJST

1. Ik heb mijn partner al eens erg veel pijn gedaan, op het hart getrapt.
2. Ik ben door mijn partner al eens op een erg pijnlijke wijze behandeld.
3. Wat er ook gebeurt: ik kan vergeten en vergeven.
4. Het is al eens gebeurd dat ik droom van een andere partner.
5. Ik heb mijn partner weleens uitgescholden in psychopathologische termen (wat erop neerkomt dat ik hem/haar als psychiatrische patiënt heb bestempeld, een echte ‘narcist’, ‘borderline’, ‘psychopaat’, enzovoort).
6. Ik kan een lijst opmaken van punten waarop mijn partner moet veranderen... maar kan ik ook zo’n lijst opmaken over mezelf?
7. Als mijn partner vreemdgaat, ook al is dit eenmalig, betekent dit het einde van onze relatie.
8. Seksualiteit hoort bij een relatie. Als de seks – om welke reden dan ook – wegvault, is dit het einde van de relatie.
9. Ik vertel alles aan mijn partner, zelfs mijn meest intieme gedachten en gevoelens.

Waarom juist deze vragen bij de inleiding van ons boek? Het antwoord mag duidelijk zijn: we hebben allemaal onze duistere kant. De ideale partner, het ideale koppel bestaat niet. In een partnerrelatie zijn we allen, het ene moment al meer dan het andere, zoekende... en we doen allemaal erg ons best. Dus wacht vooraleer je oordeelt.